

ПОНЯТТЯ ТА КОМПОНЕНТИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ЦІЛІСНОСТІ

Вступ. В умовах сучасної військової агресії та тимчасової втрати частини територій України проблематика національної стійкості набуває вирішального значення. Концептуалізація цього феномену закладає основу для здатності держави зберігати суверенітет, територіальну цілісність та ефективно протистояти традиційним та гібридним загрозам. Забезпечення стабільного функціонування суб'єктів державного управління під час кризових явищ потребує комплексного підходу, що поєднує політичні, економічні, оборонні та соціокультурні виміри. Метою статті є системний аналіз концептуальних засад та компонентів національної стійкості України, окреслення пріоритетних функцій і принципів організації механізмів її забезпечення в контексті сучасних викликів.

Методи. Для досягнення поставленої мети застосовано міждисциплінарний підхід із використанням таких методів: аналізу наукової літератури для вивчення теоретичних основ розробки концепцій резильєнтності та національної стійкості; формально-юридичного методу при вивченні нормативно-правових актів і стратегічних документів; контент-аналізу офіційних українських і міжнародних політичних документів; системно-структурного методу для ідентифікації ключових компонентів стійкості; індуктивно-дедуктивного методу для формування узагальнених висновків.

Результати. Результати підтверджують важливість комплексного підходу до посилення національної стійкості України в умовах гібридної війни. Розмежування понять резильєнтності й національної стійкості дає змогу ефективніше планувати управлінські заходи шляхом поєднання адаптивності з гарантією безперервного функціонування ключових систем, що є критично важливим для протистояння комплексним загрозам. Українські реалії вимагають підвищення рівня інноваційності, гнучкості управління, прозорості і партнерства між державними органами, громадянським суспільством і міжнародними структурами. Системна взаємодія політичних, оборонних, економічних та соціальних складових формує основу для довгострокового розвитку та безпеки.

Висновки. Національна стійкість України являє собою багатокомпонентну, динамічну систему, здатну ефективно реагувати на традиційні і новітні виклики. Основні компоненти (інституційна, політична, оборонна, економічна і соціокультурна спроможність) у взаємодії підтримують суверенітет і територіальну цілісність держави. Визначені функції системи: збереження безперервності управління, стабільність соціальних послуг і підтримка оборони формують основу сучасної політичної стратегії. Ефективність реалізації цієї системи залежить від дотримання принципів комплексності, прозорості, адаптивності та інноваційності, а також від активної міжнародної інтеграції.

Ключові слова: національна стійкість, резильєнтність, національна безпека, гібридна війна, інституційна спроможність, Україна, відновлення територіальної цілісності.

Вступ

З огляду на сучасні виклики, які постали перед Україною у зв'язку з військовою агресією та тимчасовою втратою частини територій, питання національної стійкості набуває особливого значення. Національна стійкість виступає ключовим концептом, який визначає здатність держави не лише зберігати суверенітет і територіальну цілісність, а й ефективно протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, забезпечуючи безперервне функціонування критично важливих інституцій. Водночас, процес відновлення територіальної цілісності є багатоплановим завданням, що вимагає синергії політичних, економічних, соціальних, військових та інших складових.

Метою статті є системний аналіз концептуальних засад, ключових компонентів та пріоритетних функцій національної стійкості України в умовах відновлення її територіальної цілісності, окреслення принципів організації дієвої системи забезпечення стійкості держави з урахуванням сучасних викликів гібридної війни, економічних, соціальних та інституційних факторів, що сприятимуть розробці ефективних стратегій і політик для сталого розвитку та безпеки країни.

Огляд літератури. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про комплексність та багатогранність поняття національної стійкості як системного явища, що охоплює інституційні, політичні, оборонні, економічні та соціокультурні виміри. Зокрема, К. Холлінг (1973) вперше підкреслив важливість резильєнтності як здатності системи зберігати функціональні зв'язки і

швидко відновлюватися після порушень, що стало основою для подальших міждисциплінарних підходів до вивчення стійкості соціальних і політичних систем. Сучасні зарубіжні автори, як-от А. Бойн і М. Лодж (2016), обґрунтовують важливість побудови адаптивних інституцій, здатних ефективно реагувати на кризи та швидко відновлюватися, з акцентом на проактивні стратегії управління ризиками. Вітчизняні дослідники, зокрема: М. Орел, Г. Заворітня, В. Гура, С. Іванов, А. Павлінець (2025), розкривають багатокомпонентну природу національної стійкості, виділяючи інституційну спроможність, політичну стабільність, оборонну готовність, економічну витривалість та соціокультурну згуртованість як взаємозалежні складові, і наголошують на необхідності комплексних підходів до оцінки ризиків і управління ними. Значну увагу приділено викликам гібридної війни, зокрема інформаційного простору, що потребує швидкої протидії дезінформації (Кириченко, 2023). OECD (2014) пропонує методологічну рамку, що інтегрує інституційні, технічні та соціокультурні аспекти, що є критично важливим для формування скоординованих та ефективних стратегій підвищення стійкості держави. Таким чином, сучасні дослідження консолідують наукове розуміння національної стійкості як інтегрованого явища, де інституційна спроможність, політична стабільність, оборонна готовність, економічна витривалість і соціокультурна згуртованість є взаємопов'язаними та взаємозалежними компонентами, що формують фундамент для забезпечення безпеки та розвитку країни в умовах кризи.

Методи

У статті застосовано комплексний міждисциплінарний підхід до вивчення національної стійкості України в умовах відновлення територіальної цілісності, що розглядається як багаторівнева та багатокомпонентна система, інтегрована у політичний, економічний, соціальний і безпековий контексти. Для досягнення поставленої мети використано низку загальнонаукових і спеціалізованих методів, зокрема: аналіз наукової літератури застосований для систематизації теоретичних підходів до резильєнтності та національної стійкості, на основі класичних і сучасних досліджень (Holling, 1973; Boin & Lodge, 2016; OECD, 2014) та українських наукових робіт (Кириченко, 2023); формально-юридичний метод використаний під час аналізу нормативно-правової бази, стратегічних документів і законопроектів України щодо відновлення територіальної цілісності та забезпечення безпеки, включаючи законопроект "Про засади відновлення України"; контент-аналіз офіційних документів і міжнародних політик застосовано для вивчення практик міжнародної співпраці, зокрема в рамках ООН, НАТО й ЄС, які впливають на формування національної стійкості; системно-структурний метод використано для ідентифікації та узагальнення ключових компонентів національної стійкості (інституційної, політичної, оборонної, економічної, соціокультурної) та їх взаємозв'язків у єдину систему; індуктивно-дедуктивний метод забезпечив логічне узагальнення та систематизацію досліджуваного матеріалу, що надало змогу формувати науково обґрунтовані висновки і рекомендації.

Результати

Концептуально національна стійкість тісно пов'язана з поняттям резильєнтності (resilience), що в широкому розумінні характеризує здатність системи або суспільства швидко адаптуватися до зовнішніх шоків із мінімальними втратами. Концепт національної стійкості з огляду на його походження має глибоке теоретичне коріння у дослідженнях різних систем: екологічних, соціальних, політичних. Цей підхід вперше був обґрунтований К. Холлінгом у 1973 році, за якого резильєнтність визначалась як характеристика екологічних систем, що відображає їхню здатність зберігати структурні і функціональні зв'язки, а також швидко адаптуватися до зовнішніх збурень без втрати основних функцій (Holling, 1973).

У сучасних політичних і безпекових науках концепт національної стійкості розглядається як здатність держави або суспільства підтримувати основу ефективного управління, гарантувати безперервність ключових функцій навіть у кризових обставинах, а також забезпечувати швидко і стає відновлення після потрясінь. Тут важливо зазначити різницю між резильєнтністю і власне національною стійкістю: резильєнтність підкреслює здатність адаптуватися та трансформуватися, національна стійкість фокусується на безперервності функціонування державних інституцій і протидії кризам.

Як наголошують А. Бойн та М. Лодж (2016), стійкі (резильєнтні) інституції – це ті, які здатні передбачати, поглинати, адаптуватися до криз і швидко відновлюватися після них, що перекликається із необхідністю побудови в Україні дієвих, адаптивних державних механізмів, здатних протистояти комплексним викликам сучасності. Ці виклики включають не лише традиційні військові загрози, а й наслідки гібридної війни, інформаційного впливу, економічних та соціальних потрясінь (Boin & Lodge, 2016).

У межах українського наукового дискурсу ці поняття часто розглядаються як взаємодоповнювальні, формуючи основу системного підходу до аналізу безпекової ситуації держави. У контексті війни та викликів гібридної агресії акцент робиться на здатності державних інституцій швидко реагувати, адаптуватися та опановувати нові технології для збереження державності з огляду на змінний безпековий ландшафт. Значною мірою специфіка національної стійкості визначається викликами гібридної агресії, що поєднує військовий тиск із інформаційними кампаніями, кібератаками та економічними обмеженнями. Це вимагає від державних інституцій високого рівня гнучкості та здатності до інновацій, а також ефективного управління ризиками.

Розглядаючи проблему організаційної та національної стійкості як ключову категорію та пріоритет забезпечення національної безпеки України, вітчизняні науковці звертають увагу на багатовимірність цього явища. Зокрема, М. Орел, Г. Заворітня (2025) організаційну стійкість обґрунтовують через здатність державних інститутів ефективно функціонувати в кризових ситуаціях, швидко адаптуватися до зовнішніх викликів, а також потребу розробки методологічних підходів для оцінювання ризиків, пов'язаних зі зниженням рівня національної стійкості, з акцентом на системний моніторинг і застосування мультидисциплінарних інструментів для підвищення ефективності управління державними ресурсами. Водночас, автори звертають увагу на критичну роль стійкості соціальних систем, що передбачає аналіз соціальних динамік, культурних трансформацій і моделей громадської поведінки, які є ключовими для створення згуртованого суспільства у кризові періоди (Орел, & Заворітня, 2025a, 2025b). В. Гура та С. Іванов (2025) доповнюють цей підхід, виокремлюючи світоглядно-управлінські й економічні складові, зокрема формування спільного ціннісного простору, політичної культури, прозорості та інтеграції інновацій у державне управління, а також системний аналіз ключових економічних загроз: глобальних макроекономічних шоків, внутрішніх дисбалансів, підкреслюючи необхідність інтегрованих політик для забезпечення економічної стійкості (Гура, & Іванов, 2025a, 2025b). Крім того, дослідники виділяють пріоритети щодо підвищення інституційної спроможності, прозорості, підзвітності та використання інноваційних технологій у системі безпеки, що сприяє посиленню державного управління у складних умовах (Заворітня, & Павлінець, 2025). Вказані наукові підходи формують цілісне розуміння національної стійкості як багатокомпонентного процесу, що вимагає інтеграції теоретичних моделей і практичних інструментів для ефективної оцінки і управління ризиками, і мають високу практичну цінність для України в умовах гібридної війни і мінливих викликів. У цьому контексті особливого значення набуває інформаційна безпека, адже, як відзначає В. Кириченко (2023), в умовах гібридної війни Україна повинна швидко реагувати на дезінформацію, маніпуляції і кібератаки, які спрямовані на розхитування суспільної злагоди і політичної стабільності (Кириченко, 2023). Така взаємопов'язана система протидії різноманітним викликам є необхідною умовою для збереження національної цілісності та безпеки.

Розроблена Організацією економічного співробітництва та розвитку у 2014 році методологічна рамка для аналізу систем резильєнтності надає комплексний інструментарій для оцінки загроз і побудови дорожніх

карт розвитку стійкості. Зокрема, у ній підкреслюється, що ефективна резильєнтність базується на інтеграції інституційних, технічних і соціокультурних вимірів, що дає змогу створювати проактивні системи управління ризиками і кризами. Такий системний підхід є надзвичайно релевантним для України, де багатоаспектність загроз вимагає скоординованих дій усіх гілок влади, громадянського суспільства і міжнародних партнерів (OECD, 2014). Таким чином, у теоретичній і практичній площині концепти національної стійкості і резильєнтності тісно переплітаються, формуючи цілісний підхід до забезпечення безпеки та розвитку держави.

Аналіз теоретичних підходів та практичних моделей забезпечення безпеки свідчить про необхідність виокремлення п'яти взаємопов'язаних компонентів національної стійкості:

Інституційна спроможність характеризується ефективністю системи державного управління, здатністю органів влади до координації дій і прийняття адекватних рішень у кризових ситуаціях, а також сталим функціонуванням громадянського суспільства. Ключовим аспектом є розвиненість нормативно-правової бази та інтеграція з міжнародними правовими нормами, що забезпечує підвищення прозорості, підзвітності та легітимності влади.

Політична стійкість є фактором забезпечення внутрішнього консолідованого протистояння викликам, що включає підтримання соціального консенсусу, стабільність політичних інститутів і формування демократичної політичної культури, що знижує ризики внутрішньої дестабілізації.

Оборонна спроможність виступає фундаментальним елементом, що забезпечує захист суверенітету та територіальної цілісності. Вона включає не лише наявність сучасних і готових до бойового застосування Збройних Сил України, але й розвинену систему оборонно-промислового комплексу, військову освіту й систему територіальної оборони.

Економічна стійкість передбачає здатність економіки витримувати зовнішні та внутрішні шоки, зберігати стабільність бюджетної і фінансової систем, забезпечувати диверсифікацію та інноваційний розвиток. Відновлення інфраструктури, підтримка малого й середнього бізнесу, стимулювання експорту входять до пріоритетів даного компонента.

Соціокультурна стійкість охоплює формування патріотизму, національної ідентичності, громадянської злагоди, високий рівень освіти і охорони здоров'я, що забезпечують довгострокову згуртованість суспільства та здатність до колективного протистояння викликам.

Ці компоненти створюють взаємодоповнювану систему, кожна складова якої виконує свою роль у формуванні комплексного захисного потенціалу держави. Вказане дає змогу виокремити три базові функції, виконання яких є необхідною умовою ефективного реагування на кризові ситуації та відновлення після них:

- **безперервність суспільних процесів і роботи державних органів управління** (забезпечення безперервної роботи виконавчих та законодавчих гілок влади, критично важливих установ (енергетика, транспорт, зв'язок) навіть в умовах військових дій чи екстремальних ситуацій є гарантією стабільності політичного режиму);

- **збереження рівня надання адміністративних послуг** (підтримка стійкості функціонування системи

охорони здоров'я, енергозабезпечення, постачання продовольства та води, що є основним для мінімізації соціальних потрясінь і збереження життєвих функцій суспільства);

- **забезпечення громадянської підтримки збройних сил та оборонних інститутів** (формування активної позиції населення, залучення його до систем територіальної оборони, а також розбудова патріотичних цінностей і загальної національної єдності посилюють таким чином оборонну спроможність та згуртованість суспільства.

Взаємозв'язок і взаємозалежність цих функцій визначають якість державного реагування на поточні виклики та подальший поступальний розвиток держави.

Формування ефективної системи національної стійкості базується на низці фундаментальних принципів, що забезпечують її ефективність і адаптивність у динамічних умовах, відображають сучасний науковий консенсус і враховують спільний міжнародний досвід та національний контекст. До них варто віднести:

- **Комплексність і системність.** Необхідність інтегрованого підходу до взаємозв'язку між політичними, військовими, економічними та соціальними сферами, а також між державними, приватними і громадськими інститутами.

- **Стійкість і адаптивність.** Забезпечення можливості протистояти широкому спектру загроз та здатність до оперативних змін у відповідь на динамічні умови середовища.

- **Прозорість і підзвітність.** Відкритість і контрольованість діяльності органів влади, що підвищують рівень довіри населення до держави.

- **Проактивність.** Орієнтованість на передбачення і запобігання криз, а не тільки на їх локалізацію.

- **Співробітництво і партнерство.** Активна взаємодія між усіма внутрішніми гравцями (органами влади, бізнесом, громадянським суспільством) та міжнародними партнерами, на основі обміну інформацією і координації дій.

- **Інноваційність і розвиток людського капіталу.** Постійне оновлення технологічних та організаційних практик, забезпечення високого рівня підготовки персоналу і формування культури безпеки.

- **Ресурсне забезпечення.** Гарантія адекватного і збалансованого фінансового, матеріального та кадрового забезпечення для реалізації заходів із зміцнення стійкості.

- **Врахування людського фактора.** Формування і розвиток мотивації, професійної компетентності та відповідальності як ключових ресурсів у системі національної стійкості.

- **Міжнародна інтеграція.** Врахування стандартів і практики НАТО, ЄС та інших міжнародних організацій з метою посилення національної безпеки через міжнародні механізми підтримки.

Отже, аналіз сутності національної стійкості України в контексті відновлення її територіальної цілісності вказує на необхідність формування системного та багатокомпонентного підходу. Визначення пріоритетних функцій і принципів організації такої системи формує теоретичну основу та обумовлює розробку ефективних практичних стратегій публічної політики, спрямованих на забезпечення сталого розвитку та безпеки держави.

У світлі зазначеного, відновлення економічного, соціального та інституційного потенціалу зруйнованих територій після конфліктів виступає надзвичайно складним і багатофакторним процесом. Його успішне

здійснення передбачає інтеграцію широкого спектру заходів, що охоплюють інфраструктурну реконструкцію, створення диференційованих економічних механізмів, спрямованих на стимулювання інвестиційної активності та розвиток підприємництва.

Одним із інструментів, який демонструє високу ефективність у відновленні постконфліктних регіонів, є впровадження спеціальних економічних зон (СЕЗ). Ці зони, забезпечуючи сприятливі податкові умови та дерегуляційні механізми, створюють конкурентне середовище для інвесторів і підприємців, що, в свою чергу, активізує виробництво, експортний потенціал та зайнятість населення. Досвід країн, таких як Боснія і Герцеговина, підтверджує позитивний вплив СЕЗ на економічне зростання в період після завершення збройних конфліктів. Важливим є стратегічне інвестування у розвиток регіональної інфраструктури, що підвищує загальну привабливість територій для довгострокового бізнес-росту.

Міністерством інфраструктури України розроблено законопроект "Про засади відновлення України", який встановлює основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні принципи державної політики у сфері відновлення. Цей документ спрямований на створення прозорої, ефективної та підзвітної системи, здатної забезпечити сталий розвиток країни і покращення якості життя громадян у післявоєнний період. Серед головних завдань законопроекту визначено організацію ефективного і відкритого процесу відновлення, усунення наслідків російської збройної агресії, сприяння сталому економічному зростанню, а також створення безпечних соціально-економічних умов для населення. Законопроект базується на низці фундаментальних засад, серед яких: орієнтація на людину, інклюзивність, забезпечення рівних прав та недискримінації, розвиток зеленої та цифрової економіки, а також принцип "будуй краще, ніж було". Ключовим у політиці відновлення є забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян. Документ також окреслює механізми реалізації відновлення, зокрема: залучення фінансових ресурсів для фінансування проектів; створення інструментів координації для ефективної взаємодії всіх учасників процесу; впровадження систем моніторингу і контролю за ходом відновлювальних робіт та їхнім результатом (Повідомлення..., 2024). Війна спричиняє значні витрати, пов'язані з обороною, соціальною підтримкою населення та відновленням інфраструктури, що може призвести до значного збільшення державного боргу та зростання дефіциту бюджету. Відтак, фінансова стійкість держави в умовах війни є однією з найважливіших умов для забезпечення економічної стабільності (Огляд, 2023-2024).

Головним фактором успішного економічного відновлення залишається активне залучення внутрішніх та зовнішніх інвестиційних ресурсів. Відповідна державна політика має бути спрямованою на формування системи стимулів, яка включає, окрім податкових пільг, також субсидії, гарантії шляхом впровадження чітких правових норм і регуляторних рамок. Прикладом такої політики є план Маршалла, який у післявоєнній Німеччині став рушієм комплексного економічного відродження через ефективний механізм залучення іноземного капіталу.

Надзвичайно важливою є стабілізація інвестиційного клімату за рахунок впровадження прозорої і прогнозованої правової системи, зміцнення гарантій власності та посилення боротьби з корупцією.

Зменшення інвестиційних ризиків підвищує довіру потенційних інвесторів, що формує умови для природного росту капіталовкладень і створення умов для сталого економічного розвитку.

На міжнародному рівні, у травні 2008 року, Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун затвердив документ "Політика ООН щодо постконфліктів, зайнятості, отримання доходів та реінтеграції", котрий встановлює рамки діяльності Комісії з розбудови миру і узгоджених міжвідомчих стратегій, орієнтованих на стабілізацію, реінтеграцію та відновлення економіки (Local Economic, 2010). Цей стратегічний підхід поділяє заходи на три паралельні напрями:

Трек А – стабілізація доходів та екстрена зайнятість, що концентрується на швидкому забезпеченні тимчасових робочих місць і стабілізації доходів населення у найгостріший період постконфліктного відновлення, покриваючи нагальні соціальні потреби.

Трек В – довгострокове працевлаштування і реінтеграція (Labour Employment and Reintegration – LER), який має на меті відновлення сталих економічних та соціальних позицій населення, забезпечуючи підтримку створення постійних робочих місць, сприяння підприємству, перепідготовку робітників і соціальну підтримку. Ці програми адаптуються до місцевих специфік і мають різну інтенсивність та тривалість, залежно від контексту конкретної території.

Трек С – створення сталих і гідних робочих місць, котрий орієнтований на формування якісного ринку праці з відповідними умовами праці, професійним розвитком персоналу й тенденціями до підвищення економічної стабільності в довгостроковій перспективі (див. рис. 1).

Загалом, концепція національної стійкості виступає фундаментом для забезпечення стабільності та розвитку державності, зокрема у складних умовах втрати територіальної цілісності та зовнішніх загроз. Її теоретичний зміст базується на поєднанні здатності швидко адаптуватися до потрясінь та забезпечувати безперервність основних функцій управління на державному рівні. Визначення та систематизація основних компонентів: інституційної, політичної, оборонної, економічної та соціокультурної спроможностей дає змогу збудувати інтегровану та скоординовану систему, здатну ефективно протистояти різноплановим викликам сучасності, серед яких особливе місце займають гібридні загрози. Вказане передбачає не лише теоретичне осмислення, але й формування практичних механізмів і принципів, таких як прозорість, адаптивність, проактивність, партнерство, розвиток людського капіталу та міжнародна інтеграція. Ці засади створюють міцну основу для розробки державної політики, яка має забезпечувати стійкий розвиток і безпеку. У контексті відновлення зруйнованих регіонів основну роль відіграють комплексні економічні й соціальні заходи, зокрема впровадження спеціальних економічних зон, стимулювання інвестиційної активності, розвиток підприємництва та модернізація інфраструктури. Законодавчі ініціативи, спрямовані на прозоре і ефективне відновлення, підкреслюють орієнтацію на права і потреби громадян, а також впровадження інструментів координації і контролю реалізації проектів.

Таким чином, забезпечення національної стійкості є багаторівневим і динамічним процесом, що потребує узгоджених дій усіх гілок влади, громадянського суспільства та міжнародних партнерів задля гарантування безпеки, стабільності і сталого розвитку країни у сучасних геополітичних умовах.

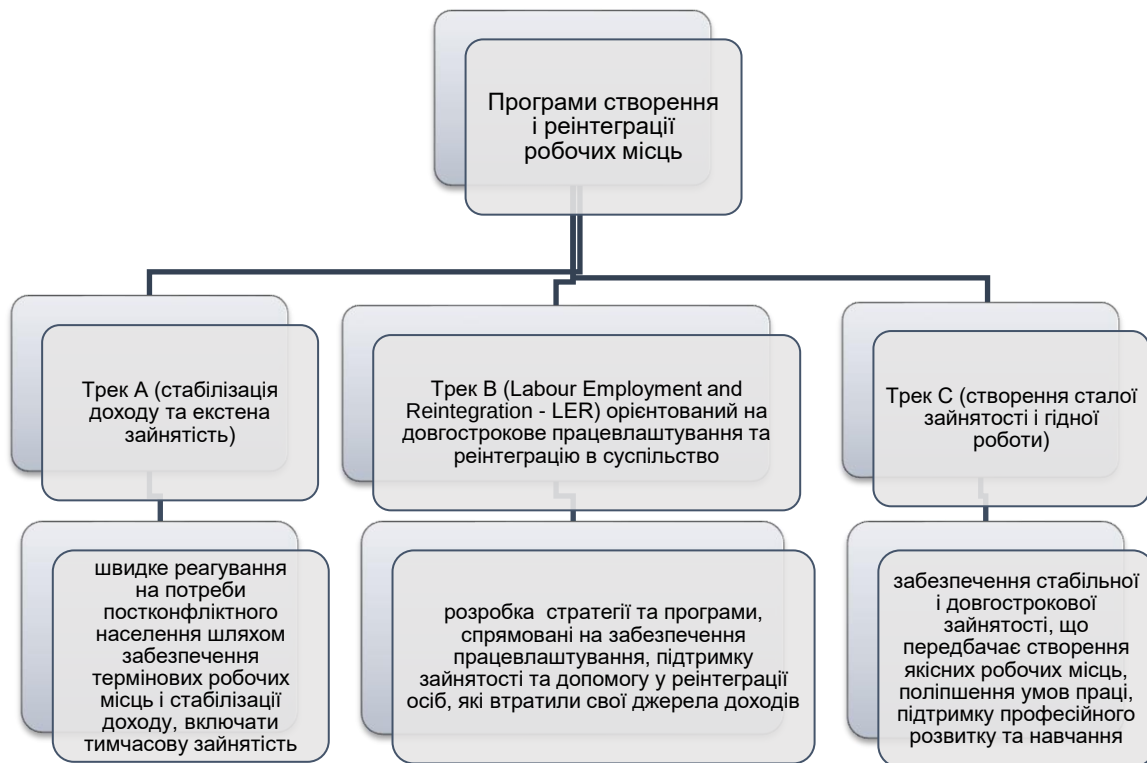

Рис. 1. Напрями реалізації Політики ООН щодо постконфліктів, зайнятості, отримання доходів та реінтеграції

Дискусія і висновки

Аналіз наукових концепцій національної стійкості України підтверджує складність і багатогранність цього феномену, що охоплює широкий спектр політичних, соціальних, економічних та оборонних чинників. Поняття національної стійкості визначає здатність ефективно забезпечувати підтримку державного суверенітету і територіальної цілісності у відповідь на традиційні військові загрози та гібридні виклики, що включають інформаційний вплив, кібератаки та економічний тиск.

Розмежування понять "резильєнтність" і "національна стійкість" дає змогу глибоко осмислити управлінські процеси. Резильєнтність акцентує на адаптивності і здатності до трансформації системи, національна стійкість зосереджена на збереженні базових функцій інституції навіть в умовах кризи. Підкріплена теоретичними підходами (Holling, 1973; Boin & Lodge, 2016) і методологією OECD (2014), ця класифікація відображає актуальні зміни в підходах до безпеки, зокрема у воєнно-політичному контексті України.

Особливе значення в українських реаліях має здатність державних інституцій швидко реагувати на постійно змінний безпековий ландшафт, що обумовлено впливом гібридної агресії та динамікою зовнішніх і внутрішніх загроз. Роль інновацій, гнучкості управління та інтеграції міжнародного досвіду набуває особливого значення для посилення захисного потенціалу країни та збереження суспільної згуртованості.

Діалог між стійкістю політичних і інституційних структур, оборонною спроможністю, економічною стабільністю та соціокультурними показниками формує інтегровану модель, у якій кожен компонент підтримує і посилює інші. Усвідомлення такої взаємозалежності дає змогу розробляти комплексні і ефективні політики, спрямовані на довготривалу безпеку та розвиток. Водночас, залишається викликом забезпечення належного кадрового потенціалу та ресурсного

забезпечення для реалізації цих стратегій, що особливо актуально в умовах триваючого військового конфлікту та економічних труднощів.

Подальші дослідження повинні зосередитися на удосконаленні інтеграції компонентів національної стійкості в цілісну модель управління, розробці методологій оцінки ефективності реалізованих політик, вивченні оптимальних стратегій міжнародної співпраці у сферах кібербезпеки, інформаційної протидії та розвитку людського потенціалу.

Джерела фінансування. Це дослідження не отримало жодного гранту від фінансової установи в державному, комерційному або некомерційному секторах.

Список використаних джерел

- Гура В. Л., & Іванов С. А. (2025a). Світоглядно-управлінський аспект проблеми забезпечення національної стійкості. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*, 2(7), 1053–1070. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-1053-1070](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-1053-1070)
- Гура В. Л., & Іванов С. А. (2025b). Системний аналіз небезпек економічній стійкості як складова забезпечення національної безпеки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*, 2(7), 410–426. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-410-426](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-410-426)
- Заворітня Г. П., & Павлінець А. В. (2025). Національна стійкість як наукова категорія та пріоритети суб'єктів публічного управління щодо її забезпечення. *Наукові інновації та передові технології*, 2(42), 211–223. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-211-223](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-211-223)
- Кириченко В. В. (2023). Інформаційний простір України в контексті гібридної війни. *Журнал соціальної та практичної психології*, 2, 18–23. <https://eprints.zu.edu.ua/38824/>
- Огляд інструментів підтримки фінансової стійкості в умовах воєнного стану (грудень 2023 р. – січень 2024 р.). <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finsanovoyi-stiykosti-v-umovakh-voynennoho-17>
- Орел М. Г. (2025). Організаційна стійкість як наукова категорія та пріоритет забезпечення національної безпеки: іноземний досвід для України. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*, 8(13), 311–328. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8\(13\)-311-327](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8(13)-311-327)
- Орел М. Г., & Заворітня Г. П. (2025a). Проблема оцінювання ризиків національної безпеки зумовлених зниженням рівня національної стійкості: методологічні та управлінські аспекти. *Успіхи і досягнення у науці*, 3(13), 614–636. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3\(13\)-614-636](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3(13)-614-636)

Орел М. Г., & Заворітня Г. П. (2025b). Проблемне поле дослідження стійкості соціальних систем у контексті їх безпеки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*, 2(7), 427–444. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-427-444](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-427-444)

Повідомлення про оприлюднення пропозицій робочої групи з напрацювання законодавчих ініціатив щодо відновлення України. (2024). Проект Закону України "Про засади відновлення України". <https://mtu.gov.ua/news/35630.html>

Boin, A., & Lodge, M. (2016). Designing resilient institutions for transboundary crisis management. *Public Management Review*, 18(3), 1–19. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/padm.12264>

Holling, C. S. (1973). Resilience and Stability of Ecological Systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1–23. <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/26/1/RP-73-003.pdf>

Local Economic Recovery in Post-Conflict (2010). https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/instructional/material/wcms_141270.pdf

OECD (2014). Guidelines for Resilience Systems Analysis. How to analyse risk and build a roadmap to resilience. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2014/12/guidelines-for-resilience-systems-analysis-how-to-analyse-risk-and-build-a-roadmap-to-resilience_7051a4ba/3b1d3efe-en.pdf

References

Boin, A., & Lodge, M. (2016). Designing resilient institutions for transboundary crisis management. *Public Management Review*, 18(3), 1–19. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/padm.12264>

Gura, V. L., & Ivanov, S. A. (2025a). Worldview-management aspect of the problem of ensuring national resilience. *National interests of Ukraine: scientific and practical journal*, 2(7), 1053–1070. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-1053-1070](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-1053-1070) [in Ukrainian].

Gura, V. L., & Ivanov, S. A. (2025b). System analysis of threats to economic resilience as a component of national security. *National interests of Ukraine: scientific and practical journal* 2(7), 410–426. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-410-426](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-410-426) [in Ukrainian].

Holling, C. S. (1973). Resilience and stability of ecological systems. *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4(1), 1–23. <https://pure.iiasa.ac.at/id/eprint/26/1/RP-73-003.pdf>

Kirichenko, V. V. (2023). Information space of Ukraine in the context of hybrid war. *Journal of Social and Practical Psychology*, (2), 18–23. <https://eprints.zu.edu.ua/38824> [in Ukrainian].

Local Economic Recovery in Post-Conflict. (2010). International Labour Organization. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/documents/instructionalmaterial/wcms_141270.pdf

OECD. (2014). Guidelines for resilience systems analysis: How to analyse risk and build a roadmap to resilience. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2014/12/guidelines-for-resilience-systems-analysis-how-to-analyse-risk-and-build-a-roadmap-to-resilience_7051a4ba/3b1d3efe-en.pdf

Orel, M. H. (2025). Organizational resilience as a scientific category and priority of national security provision: foreign experience for Ukraine. *National interests of Ukraine: scientific and practical journal*, 8(13), 311–328. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8\(13\)-311-327](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-8(13)-311-327) [in Ukrainian].

Orel, M. H., & Zavoritnia, H. P. (2025a). Problem of assessing national security risks caused by reducing the level of national resilience: methodological and managerial aspects. *Successes and achievements in science*, 3(13), 614–636. [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3\(13\)-614-636](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2025-3(13)-614-636) [in Ukrainian].

Orel, M. H., & Zavoritnia, H. P. (2025b). Problem field of research of social system resilience in the context of their security. *National interests of Ukraine: scientific and practical journal*, 2(7), 427–444. [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2\(7\)-427-444](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-2(7)-427-444) [in Ukrainian].

Review of financial resilience support instruments under martial law (December 2023 – January 2024). (2024). National Institute for Strategic Studies. <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-instrumentiv-pidtrymky-finansovoyi-stiykosti-v-umovakh-voyennoho-17>

Working group announcement on legislative proposals for Ukraine's recovery. (2024). Draft Law of Ukraine "On the principles of Ukraine's recovery". Ministry of Infrastructure of Ukraine. <https://mtu.gov.ua/news/35630.html>

Zavoritnia, H. P., & Pavlinets, A. V. (2025). National resilience as a scientific category and priorities of public administration subjects in its provision. *Scientific innovations and advanced technologies*, 2(42), 211–223. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2\(42\)-211-223](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2025-2(42)-211-223) [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 14.08.25

Прорецензовано / Revised: 22.08.25

Схвалено до друку / Accepted: 01.09.25

Tetiana ZAPOROZHETS, DSc (Public Administration), Assoc. Prof.

ORCID ID: 0000-0003-1914-9481

e-mail: tetianazaporozhets@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

CONCEPTS AND COMPONENTS OF UKRAINE'S NATIONAL RESILIENCE IN THE CONTEXT OF TERRITORIAL INTEGRITY RESTORATION

Background. Amid the current military aggression and temporary loss of part of Ukraine's territory, the issue of national resilience has become critically important. Conceptualizing this phenomenon lays the foundation for the state's ability to maintain sovereignty, territorial integrity, and effectively counter both traditional and hybrid threats. Ensuring the stable functioning of key state institutions during crises requires a comprehensive approach that integrates political, economic, defense, and socio-cultural dimensions. The aim of this article is to systematically analyze the conceptual foundations and components of Ukraine's national resilience and to outline the priority functions and principles for organizing mechanisms that ensure resilience in the context of contemporary challenges.

Methods. To achieve this aim, an interdisciplinary approach was employed, utilizing the following methods: analysis of scientific literature to study theoretical foundations of resilience and national resilience concepts; formal-legal method applied to examine normative legal acts and strategic documents; content analysis of official Ukrainian and international political documents; system-structural method for identifying key resilience components; and inductive-deductive approach to forming generalized conclusions.

Results. The findings confirm the importance of a comprehensive approach to strengthening Ukraine's national resilience amid hybrid warfare. Differentiating resilience and national resilience concepts allows for more effective planning of management measures by combining adaptability with guaranteed uninterrupted functioning of critical systems, which is essential to counter multifaceted threats. The Ukrainian context demands increased innovation, management flexibility, transparency, and partnership among state bodies, civil society, and international organizations. The systemic interaction of political, defense, economic, and social components forms the foundation for long-term development and security.

Conclusions. Ukraine's national resilience represents a multi-component, dynamic system capable of effectively responding to both traditional and emerging challenges. The core components (institutional, political, defense, economic, and socio-cultural capacities) interact to support the state's sovereignty and territorial integrity. The system's defined functions: ensuring continuity of governance, stability of social services, and defense support, constitute the basis of modern political strategy. The effectiveness of this system depends on adherence to the principles of comprehensiveness, transparency, adaptability, and innovation, as well as active international integration.

Keywords: national resilience, resilience, national security, hybrid war, institutional capacity, Ukraine, territorial integrity restoration

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The author declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.